

MODEL FUNKCJONOWANIA

CENTRÓW AKTYWNOŚCI LOKALNEJ
ORAZ ICH SIECI

Moduł dla obszaru miejskiego
WROCŁAW, 2025

*Projekt pn. „Sieciowanie Związków ZIT w Polsce” – sieć współpracy
„Usługi społeczne w MOF – MOF4US” finansowany jest w ramach
Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027*

Opracowanie zostało przygotowane na zlecenie Gminy Wrocław – Biura Zintegrowanych
Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tekst sformatowany w standardzie WCAG 2.1

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Czym jest CAL.....	4
3. Dlaczego warto tworzyć CAL?	8
4. Jak powołać CAL?	9
5. Jakie działania prowadzi CAL?	13
6. Finansowanie CAL	16
7. Promocja CAL.....	18
8. Lokal na działalność CAL.....	20
9. Sieć CAL	22
10. Podsumowanie	24

1. Wstęp

Przedstawiony w opracowaniu Model funkcjonowania Centrów Aktywności Lokalnej (CAL) oraz ich Sieci, to model rekomendowany gminom miejskim. Model i jego założenia oparte zostały o analizę doświadczeń przede wszystkim wrocławskich oraz krakowskich i rybnickich.

Prezentowane założenia Modelu to próba syntetycznego określenia czym jest CAL, jak można go utworzyć, kto może go prowadzić oraz jakie korzyści wnoszą CAL dla funkcjonowania społeczności lokalnych. Oprócz modelu syntetycznego, opracowane zostały analizy i przykłady funkcjonowania CAL, z którymi można zapoznać się na stronie ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego: <https://zitwrof.pl>.

2. Czym jest CAL

Centrum Aktywności Lokalnej (CAL) to odpowiedź zarówno na niedostatki odpowiedniej oferty społecznej, przestrzeni do spotkań mieszkanki i mieszkańców, a także innych niezaspokojonych potrzeb lokalnych społeczności. Jest to także efekt oddolnych działań, inicjatyw i energii, którą mieszkanki i mieszkańcy angażują w kształtowanie swojego otoczenia. CAL to podmiot, który nie został określony ustawowo, dlatego w Polsce funkcjonuje wiele równorzędnych rozwiązań, które mimo różnych nazw zajmują się tym, czym CAL.

Czym zatem jest CAL?

Przez CAL rozumie się przede wszystkim miejsce i określone sposoby działania współtworzone przez mieszkańców i mieszkanki, członków i członkinie danej społeczności, organizacje społeczne, grupy

sąsiedzkie, a także lokalne partnerstwa. Działania te służą ich integracji i wzmacnianiu kapitału społecznego, są przestrzenią dialogu i współdziałania.

Ponieważ CAL nie ma jednej spójnej definicji określa się go przez elementy takie jak miejsce, społeczność i działania jakie prowadzi, a zaliczyć można do nich:

MIEJSCE

- fizyczny obiekt, przestrzeń, miejsce, udostępniane mieszkańcom i mieszkankom nieodpłatnie, przeznaczone na działania służące ich integracji i wzmacnianiu potencjału,
- miejsce spełniające kryteria dostępności, łatwo rozpoznawalne przez mieszkańców i mieszkanki, do którego „jest blisko”,

DZIAŁANIA

- oddolność, niezależność i społeczny charakter inicjatyw,
- wspieranie przedsięwzięć służących tworzeniu, wymianie i rozwijaniu sieci kontaktów społecznych, sąsiedzkich, relacji wzajemnych, odpowiedzialności i aktywności mieszanek i mieszkańców,
- oparcie na doświadczeniach lokalnych i inicjatywach realizowanych przez osadzone w lokalnym kontekście organizacje pozarządowe, lokalnych liderów i liderki oraz instytucje funkcjonujące na danym terenie,
- osadzenie działań na lokalnych potencjałach i partnerstwach (formalnych i nieformalnych), które angażują mieszkanki i mieszkańców i ich instytucje w celu współpracy na rzecz dobra wspólnego,
- działania wynikające z oddolnych potrzeb, poparte diagnozami oczekiwań i potencjałów społeczności lokalnych, które generowane, wdrażane i realizowane są przez i wraz ze społecznością lokalną,
- finansowane lub współfinansowane przez gminę, w celu zapewnienia stałości funkcjonowania,

SPOŁECZNOŚĆ

- mieszkańcy i mieszkanki dzielnic, osiedli, społeczności lokalne funkcjonujące zarówno w lepiej jak i słabiej rozwiniętych częściach miast,
- twórcami i twórczyniami, współtwórcami i współtwórczyniami oraz odbiorcami i odbiorczyniami działań CAL mogą być zarówno dzieci i młodzież, osoby dorosłe, seniorzy, osoby aktywne zawodowo, studenci i studentki, przedsiębiorcy i przedsiębiorczynie, pracownicy i pracowniczki różnych branż, CAL nie ma w tym zakresie ograniczeń, działa z i w tych grupach, jakie są typowe dla danej społeczności.

CAL to rozwiązanie o charakterze lokalnym, osiedlowym lub co najwyżej dzielnicowym. Wobec tego każdy CAL jest inny, ma odmienny charakter i zakres działań, który wynika z lokalnej specyfiki i potrzeb danej społeczności. Nie jest to zatem rozwiązanie, które zasięgiem swojego działania może objąć całe miasto. Sensem działalności CAL, jest bowiem osadzenie w lokalnych strukturach, które powinny (w miarę możliwości) bazować na organizacjach pozarządowych i ich kadrach, doświadczeniach, kapitale społecznym, intelektualnym, sieciach kontaktów oraz zasobach materialnych.

Zadaniem operatora CAL jest natomiast umiejętność i nawiązywania współpracy z głównymi aktorami społeczności lokalnej, przy jednoczesnym dążeniu do unikania potencjalnych animozji i konfliktów. Udostępniana na te potrzeby przestrzeń i obiekt na działania CAL nie jest natomiast celem samym w sobie, a jest jedynie narzędziem służącym do budowania interakcji i działań społecznych, służących zaspokajaniu potrzeb lokalnych społeczności. Ważnym w powoływaniu CAL jest zapewnienie mu stałego

finansowania, opartego na źródłach samorządowych, z możliwością dywersyfikacji wpływów pozyskiwanych na prowadzoną działalność.

Czym CAL nie jest?

Warto również określić, czym CAL nie jest, czym różni się od innych instytucji funkcjonujących w sferze społecznej. Określając **CAL warto pamiętać, że nie jest to:**

- miejsce takie jak dom kultury, siłownia czy klub sportowy, gdzie przychodzi się po gotową ofertę, po zakup usługi.
- miejsce wsparcia merytorycznego dla NGO, ale może pomagać w organizacji działań i służyć zapleczem lokalowym.
- instytucja bezpośrednio wspierająca na przykład socjalnie lub psychologicznie, ale może kierować do odpowiednich instytucji lub wspierać w uzyskaniu niezbędnej pomocy.
- miejsce, które daje gotowe odpowiedzi i recepty na problemy osiedla, lecz miejsce, w którym można wypracować rozwiązania w toku dyskusji i współdziałania.

CAL to nie dostarczyciel konkretnych usług, nie jest to miejsce, do którego przychodzi się po gotową ofertę lub pomoc, lecz centrum, w którym można spotkać lub otrzymać wsparcie w realizacji pomysłów i inicjatyw, a i ich zaspokojenie następuje w ramach współpracy z otoczeniem. **CAL nie jest zatem formą biernego usługodawcy, lecz miejscem sprzyjającym generowaniu działań przez mieszkańców i mieszkanki, ich szeroko rozumiany kapitał oraz współpracę z otoczeniem instytucjonalnym.**

3. Dlaczego warto tworzyć CAL?

Z doświadczeń w realizacji CAL wynika, że są to miejsca działające w sferze społecznej, które pozwalają na:

- wzmacnianie relacji międzyludzkich,
- wzmacnianie potencjału i aktywności społeczności lokalnej,
- przejmowanie odpowiedzialności przez społeczność lokalną i jej przedstawicieli i przedstawicielki,
- budowanie i animowanie partnerstw lokalnych,
- budowanie tożsamości lokalnej,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu,
- przeciwdziałanie samotności, izolacji społecznej i problemom psychicznym, dbanie o dobrostan mieszkańców i mieszkanek,
- wspieranie pasji i zainteresowań.

W efekcie podejmowanych działań, w dłuższej perspektywie, CAL ogniskuje aktywność lokalnej społeczności i zwiększa jej zdolność do tworzenia silnych więzi. Ponadto wzmacnia zdolność społeczności do samoorganizacji i umiejętności działania w sytuacjach zarówno codziennych, gdzie koncentruje się ona na realizacji działań zaspokajających jej bieżące potrzeby, jak i zdolności do działań i współpracy w warunkach kryzysowych na przykład w okresie zagrożenia powodziowego w ostatnich latach, kryzysach migracyjnych, pojawiających się kryzysach lokalnych i tym podobne.

Działalność CAL przyczynia się do zwiększenia sprawności działania lokalnych wspólnot i samorządu, nie tylko w okresie kryzysowym, ale także w potrzebach codziennego organizowania i wspierania lokalnej społeczności.

4. Jak powołać CAL?

Rekomendowanym rozwiązaniem jest to, aby podmiotem inicjującym powstanie CAL była lokalna organizacja pozarządowa. Wynika to z kontekstu działalności CAL, który opiera się przede wszystkim na lokalnych kontaktach, potrzebach i wzajemnych relacjach. Prowadzenie CAL wymaga jednak pewnego doświadczenia w realizacji zadań społecznych oraz finansowanych lub współfinansowanych ze środków zewnętrznych, najczęściej publicznych. Istotne jest zatem zakorzenienie w lokalnej społeczności, którego nie da się sztucznie wygenerować, ponieważ jest ono efektem poczucia przynależności, budowania relacji, zaufania i rozpoznawalności.

Inicjując CAL warto pamiętać, aby podmiot, który będzie go tworzył:

1. Posiadał lokalne pochodzenie, był podmiotem zakorzenionym lokalnie i posiadającym doświadczenie we współpracy z otoczeniem, w którym planuje prowadzić działania.
2. Punktem wyjścia do tworzenia CAL, powinna być dobra diagnoza potrzeb społeczności lokalnej, uwzględniająca jej strukturę, oczekiwania, relacje, otoczenie instytucjonalne i potencjały, które można zaangażować w działanie CAL w kolejnych etapach.
3. CAL musi być tworzone jako miejsce posiadające „stały adres”. Obiekt jakim dysponował będzie CAL, musi być rozpoznawalny, łatwo dostępny, dostosowany do osób z niepełnosprawnością. Musi być obiektem całorocznym, z zapewnionym finansowaniem, obejmującym pokrycie co najmniej podstawowych kosztów funkcjonowania.
4. Inicjując CAL koniecznym jest posiadanie wstępnej propozycji działań, zajęć, które pozwolą przyzwyczaić mieszkańców do jego oferty oraz przyczynią się do wypracowania zwyczaju odwiedzania CAL.
5. W toku działalności CAL niezwykle istotnym jest ciągłe nawiązywanie kontaktów, tworzenie partnerstw i porozumień, zbieranie propozycji i pomysłów działań, podejmowanie działań

animacyjnych i wspierających inicjatywy mieszkańców, w celu wyzwolenia w nich chęci angażowania się we współtworzenie oferty CAL.

6. Nowe działania i oferta CAL powinny wypływać z inicjatyw, oczekiwań i działań oddolnych, realizowanych przez społeczność lokalną oraz podmioty w niej funkcjonujące.
7. Każdy CAL poddawany musi być okresowej ewaluacji działań, która powinna służyć poprawie i udoskonalaniu jego oferty, metod pracy, współpracy z partnerami, rozbudowie oferty i jej modyfikacji etc. Proces ten nie powinien nigdy się kończyć, lecz stale wpływać na poprawę działania CAL.

Kto i jak może zainicjować CAL?

Nie zawsze jednak inicjatorem CAL może być lokalna organizacja, dlatego możliwym jest powołanie CAL w trzech różnych wariantach:

1. CAL powoływany przez organizację pozarządową

Realizatorem działań CAL, powinna być przede wszystkim organizacja pozarządowa lub inny podmiot ekonomii społecznej. Istotnym jest to, aby podmiot ten posiadał osobowość prawną, uprawniającą go do pozyskiwania, realizacji i rozliczania dotacji pochodzących ze źródeł publicznych, funduszy grantowych, dotacji prywatnych, czy środków pochodzących ze zbiorów publicznych. Nie może to być zatem grupa nieformalna. Posiadanie podmiotowości prawnej, uprawnia także do najmu, lub użyczenia lokalu przez gminę na preferencyjnych warunkach, zatem jest to element konieczny, choć niewystarczający by zostać realizatorem działań CAL. Podmiot ten musi posiadać lokalne zakorzenienie, w miarę możliwości powinien być zarejestrowany na terenie objętym działaniem, a także posiadać doświadczenie w realizacji działań nakierowanych na

wspieranie, animowanie i integrowanie społeczności lokalnej. Wykazywać się posiadaniem doświadczonego personelu, w tym menadżerki lub menadżera, co najmniej dwóch animatorów społeczności lokalnej, siecią kontaktów oraz dobrą diagnoza potrzeb społeczności lokalnej. Jeżeli organizacja inicjująca CAL nie spełnia jednak warunku lokalności (na przykład ze względu na brak odpowiednich organizacji na danym terenie), wówczas rozwijanie CAL wymaga na początku „wejścia” w społeczność i zdobycie jej zaufania, a w efekcie zapracowania sobie na określenie „bycia stąd”, bycia „naszą organizacją”. Okres i działania te wymagają czasu, który może trwać od kilku miesięcy, do kilku lat, w zależności od specyfiki lokalnej społeczności i metod działania organizacji.

2. CAL inicjowany przez samorząd, ale w oparciu o operatora pozarządowego

Drugi z wariantów może wystąpić w sytuacji, gdy na danym osiedlu gmina dostrzega potrzebę utworzenia CAL (na przykład w oparciu o przeprowadzone badania i analizy społeczne), lub potrzeba ta zgłaszana jest przez samych mieszkańców lub inne podmioty czy jednostki. Gmina dysponuje na tym terenie obiektem na przykład po dawnym przedszkolu, szkole, czy lokalem w rewitalizowanej kamienicy. Jednocześnie gmina nie posiada odpowiedniej instytucji, kadr lub doświadczenia w realizacji zadań społecznych z zakresu animowania społeczności lokalnej, ale posiada środki na uruchomienie CAL. Wówczas gmina może zlecić w drodze konkursu prowadzenie CAL organizacji pozarządowej, która wykaże się odpowiednim doświadczeniem, kadrami i co najmniej wstępnym pomysłem na działanie CAL. Istotnym w tym wariantcie jest zatem posiadanie lokalu, zabezpieczenie środków na działania CAL, wstępne rozpoznanie potrzeby utworzenia CAL oraz wyłonienie odpowiedniego operatora. Organizacja pozarządowa powinna być w takim przypadku organizacją lokalną, wywodzącą się z danego osiedla. W takim przypadku wartym jest utworzenie CAL w formie pilotażu, po to aby operator miał możliwość rzeczywistego zdiagnozowania potrzeb działania CAL, wypracowania partnerstw lokalnych i osadzenia się w strukturach lokalnych. Wymagania względem operatora, wyposażenia CAL i zakresu działalności są takie same, jak w przypadku, gdy inicjatorem CAL jest organizacja pozarządowa. Po okresie pilotażu,

rekomenduje się zlecenie działań CAL w formule długookresowej, z zapewnieniem odpowiedniego finansowania operatorowi.

3. CAL zainicjowany i prowadzony przez podmiot samorządowy

W przypadku, gdy na danym terenie lub osiedlu nie funkcjonuje organizacja pozarządowa zdolna do zainicjowania i prowadzenia CAL, podmiot ten może zostać zorganizowany i poprowadzony przez odpowiednio przygotowane kadry instytucji publicznej na przykład bibliotekę, dom kultury, ośrodek pomocy społecznej lub centrum usług społecznych. Zasada działania takiego CAL jest taka sama, jak CAL prowadzonego przez NGO, to jest musi rozpoczynać się od diagnozy potrzeb, stałego adresu oraz początkowej oferty działań, rozwijanych w kolejnych etapach prac. Rekomenduje się jednak, aby po etapie zainicjowania i wdrożenia CAL, jego działania zostały przejęte przez podmioty wywodzące się ze społeczności lokalnej. Jeśli nie jest to jednak możliwe, CAL może być prowadzony przez podmiot publiczny. Wówczas wykorzystuje on infrastrukturę gminy oraz jest finansowany z jej środków i prowadzony w oparciu o kadry instytucji publicznych.

Ważne

Bez względu na to, czy organizacja inicjująca CAL jest organizacją wywodzącą się z danej społeczności, czy wchodzi do niej z zewnątrz, lub jest to instytucja publiczna, musi ona posiadać lub zdobyć zaufanie i zakorzenienie wśród społeczności, w której inicjuje powstanie CAL. Zaleca się, aby przed utworzeniem CAL, który będzie funkcjonował w formie stałej, pierwsza próba jego utworzenia miała charakter pilotażu, pozwalającego na przetestowanie tego czy organizacja inicjująca CAL podoła temu zadaniu oraz czy społeczność ją zaakceptuje.

Po odbyciu okresu pilotażu zaleca się zlecenie lub powierzanie zadania realizacji CAL w formule długookresowej, która zapewni stabilność kadr i pozwoli na wypracowanie pozytywnych rezultatów działania CAL.

5. Jakie działania prowadzi CAL?

Dla kogo i z kim działa CAL?

Ze względu na to, iż zarówno cele działalności CAL są bardzo szerokie i elastyczne, a także nakierowane na wzmacnianie lokalnych wspólnot, jak i określone metody działania mają szeroki charakter, **odbiorcą i odbiorczynią działalności CAL może być w zasadzie każdy mieszkaniec i mieszkanka danej społeczności.** Odbiorcami działań CAL są zarówno osoby mieszkające na dobrze zorganizowanych osiedlach, osoby aktywne i tak zwane zaradne życiowo, jak i osoby ze środowisk wymagających wsparcia, w tym socjalnego. Nie sposób jednoznacznie określić, kto jest głównym odbiorcą działań CAL, ponieważ wśród uczestników i uczestniczek, współtwórców i współtwórczyń zajęć mogą znaleźć się zarówno dzieci i młodzież, osoby dorosłe, seniorzy, osoby aktywne zawodowo, studenci i studentki, przedstawiciele i przedstawicielki lokalnych instytucji. **CAL to podmiot bazujący na lokalnych kontaktach, sąsiedztwie i tworzonych partnerstwach. Oferta CAL kierowana jest za każdym razem do osób, zamieszkujących daną społeczność i przez nią jest tworzona, korzystają z niej osoby mieszkające „blisko”, po sąsiedzku.**

Przykładowe działania CAL

Przeciętny CAL prowadzi działania przez 30–40 godzin tygodniowo, w zróżnicowanych godzinach, z uwzględnieniem weekendów. Realny czas funkcjonowania CAL może być jednak dłuższy, ze względu na to, iż część przedsięwzięć realizowanych jest samodzielnie przez mieszkanki i mieszkańców.

Ze względu na charakter działalności CAL, nakierowany na rozwój oferty zajęć i wydarzeń społecznych, integrację społeczności lokalnej, a także wspieranie oddolnych inicjatyw, zdecydowana większość realizowanych działań koncentrować się może wokół wydarzeń o charakterze takim jak:

- działania aktywizujące i integrujące, na przykład spotkania, konkursy, wymiana przedmiotów,
- animujące, edukacyjne, kulturalne, artystyczne na przykład koncerty, wykłady, warsztaty, szkolenia, wystawy, zajęcia z rękodzieła,
- poradnicze, międzykulturowe, wspierające na przykład poradnictwo psychologiczne, kręgi kobiet i mężczyzn, zajęcia językowe,
- animowanie osób oraz wspieranie ich merytoryczne i organizacyjne do podejmowania oddolnych inicjatyw, w tym mentoring, spotkania sieciujące, wspieranie zbiórek i akcji,
- działania dotyczące profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom, na przykład warsztaty kompetencyjne, arteterapia,
- działania wspierające istniejące partnerstwa na osiedlu lub tworzenie takich partnerstw,
- prowadzenie wydarzeń plenerowych, koncertów, happeningów, sprzątania osiedla i innych.

Skala odbiorców CAL to często tysiące osób rocznie. Liczba odbiorców CAL zależy od czynników takich jak wielkość lokalu na CAL, jego aktywność, liczba realizowanych działań, ale także specyfika lokalnej społeczności, która mniej lub bardziej chętnie włącza się w działania CAL. **Istotnym jest to, że większość uczestniczek i uczestników CAL, to osoby korzystające z jego oferty w sposób ciągły, to jest są to osoby, które włączają się w szereg zróżnicowanych działań. Istotą CAL nie jest wyłącznie docieranie do jak największej liczby odbiorców, ale jest nią aktywizowanie i włączanie konkretnych grup odbiorczyń i odbiorców.**

CAL i partnerstwa

Partnerstwa to jedno z najważniejszych działań, do jakich powoływane są CALe. Służą one nie tylko spotkaniom i wymianie informacji, ale pozwalają również na włączenie zasobów i potencjałów w działania na rzecz dobra wspólnego. Dobór partnerów działań CAL musi wynikać ze specyfiki potrzeb osiedla. Partnerstwa nie można zadekretować, lecz należy je wypracować i wzmacniać.

Do podstawowych i pożądaných partnerów współpracy CAL zaliczają się między innymi: rady osiedla, organizacje pozarządowe, Zespoły Terenowej Pracy Socjalnej MOPS, szkoły, biblioteki, instytucje kultury, straż miejska, lokalny biznes (działający na obszarze partnerstwa lub zainteresowany tym obszarem), organizacje kościelne i związki wyznaniowe, liderzy społeczni, liderzy nieformalnych grup osób mieszkających i użytkowników obszaru. Do partnerów współpracy mogą zaliczać się także lokalne podmioty gastronomiczne, sklepy, hurtownie, a także duże sieci handlowe czy deweloperów. Szczególnym partnerem w kontekście funkcjonowania CAL na obszarach miejskich są Rady Osiedla, które wraz z CALami mogą skutecznie działać na rzecz poprawy sytuacji i jakości życia osiedla.

6. Finansowanie CAL

Jedną z najważniejszych rzeczy związanych z powoływaniem CAL na terenie obszaru miejskiego, jest zapewnienie mu odpowiedniego źródła finansowania, które pozwoli na pokrycie kosztów utrzymania lokalu, w którym prowadzona będzie działalność CAL, a także środków niezbędnych do realizacji podstawowych zadań CAL.

CAL w założeniu oferuje przede wszystkim działania nakierowane na wspieranie aktywności mieszkanek i mieszkańców, dlatego są to w większości usługi nieodpłatne. **Wobec tego zapewnienie możliwości finansowego wsparcia przez gminy, pozwala na utrzymanie stałości działań CAL, przede wszystkim jej kadry.**

Podstawowym źródłem wsparcia działalności CAL są konkursy na realizację przez nie ofert zadania publicznego. Wartość dofinansowań w takich konkursach, waha się w przedziale około 200–250 tysięcy złotych rocznie, w zależności od zmiennych dotyczących wielkości lokalu, jakim dysponuje lub dysponował będzie CAL. Dlatego podstawą prawną w tym zakresie jest realizacja zadań zgodna z zapisami aktualnie obowiązującej ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie.

Ponadto rekomenduje się także, aby CALe mogły korzystać z montażu finansowego obejmującego między innymi:

- **Środki publiczne**, w tym: dotacje, finansowanie lub współfinansowanie przekazywane przez instytucje kultury lub pomocy społecznej, środki na rewitalizację, środki rządowe bądź samorządu województwa i tym podobne.

- **Środki prywatne takie jak:** współfinansowanie przez podmiot zarządzający danym osiedlem, darowizny instytucjonalne lub wpłaty od mieszkank i mieszkańców, działalność odpłatna, kiermasze, aukcje, najem lokali lub powierzchni na terenie obiektu, w którym zlokalizowany jest CAL (tylko w przypadku lokalu poza zasobem gminnym).

Wdrożenie mechanizmu montażu finansowego CAL, pozwoli nie tylko na zwiększenie zakresu realizowanych przez CAL działań, ale może przyczynić się także do przynajmniej częściowego uniezależnienia od środków samorządowych.

7. Promocja CAL

Skuteczna promocja CAL to jedno z kluczowych zadań, które wpływa na postrzeganie jego działalności, ale także pozwala pozyskać odpowiednią liczbę odbiorców działań oraz skłonić potencjalnych inicjatorów przedsięwzięć, do włączenia się w działania CAL. Wśród najczęściej wykorzystywanych kanałów promocji CAL zaliczają się:

- **Profile społecznościowe**, będące jednym z podstawowych mediów do przekazywania informacji o bieżącej ofercie CAL. Dobrze prowadzona komunikacja dociera do nierzadko tysięcy osób danego osiedla lub dzielnicy. Oprócz własnego profilu, informacje o działaniach zamieszczane są na grupach tematycznych, forach dzielnicowych, grupach osiedlowych, dzięki czemu zasięgi informacji są jeszcze większe.
- **Informacje przekazywane ustnie**, przekazywane są zarówno w trakcie spotkań, prowadzonych zajęć, jak i dyskusji z partnerami CAL. Tak zwana poczta pantoflowa, bardzo skutecznie sprawdza się jako metoda przekazywania informacji w strukturach sąsiedzkich i przyjacielskich.
- **Strona internetowa** to jeden z kanałów informowania o stałej działalności CAL.
- **Newsletter CAL** wysyłany do stałych osób korzystających i współpracujących.
- **Plakaty wywieszane w lokalnych sklepach czy witrynach CAL.**

Z doświadczeń CAL wynika, że warunkiem dużego zainteresowania profilem społecznościowym, który jest jednym z podstawowych narzędzi promocji CAL, jest wysoka aktywność CAL w umieszczaniu postów, wysoka jakość zamieszczanych informacji i zdjęć, materiałów oraz udział w dyskusjach toczonych na forum. Wówczas informacje o działalności CAL docierają do szerokiego grona osób obserwujących.

Jednocześnie rekomenduje się wykorzystywanie zróżnicowanych kanałów promocji, w tym przekazywanie informacji drogą internetową, ale także w postaci informacji szeptanych i plakatów rozwieszanych na terenie osiedli czy dzielnic. Ostateczna forma promocji i jej skuteczność, uzależniona jest jednak od specyfiki mieszkańek i mieszkańców danego obszaru.

8. Lokal na działalność CAL

Lokal, w którym funkcjonuje CAL może, równie dobrze, stanowić własność zasobu gminy, być lokalem znajdującym się w dyspozycji organizatora CAL, jak i może być wynajmowany na rynku komercyjnym. Rozwiązanie zależy wyłącznie od sytuacji lokalnej i możliwości finansowania działalności lokalu. Własność jest w tym wypadku aspektem drugorzędnym.

Jednocześnie zaleca się, aby:

1. Lokal znajdował się w „centrum osiedla” (dzielnicy), by łatwo było do niego trafić, był widoczny i identyfikowalny przez mieszkańcy i mieszkańców.
2. Bez względu na to, czy lokal znajduje się w zabudowie kamienicznej, bloku mieszkalnym, czy nowoczesnym biurowcu, powinien spełniać warunki dostępności dla osób z niepełnosprawnością, w tym nie posiadać barier architektonicznych, w miarę możliwości umiejscowiony na parterze lub posiadał dostęp za pomocą windy.
3. Warto, aby lokal zapewniał dobry dostęp do światła dziennego, miał możliwość wietrzenia i wyposażony był w odpowiednie rozwiązania grzewcze.
4. Zaleca się, aby lokal posiadał osobne wejścia i nie był lokalem współdzielonym z innymi instytucjami. Opcjonalnie, aby miał dostęp do osobnych sal, które będą należały wyłącznie do dyspozycji CAL.
5. Zaleca się, aby lokal, w którym funkcjonuje CAL posiadał odrębne liczniki na wszystkie media lub podliczniki, aby mógł być rozliczany osobno.

6. Lokal czy obiekt, w którym funkcjonuje CAL powinien spełniać wszystkie wymagania techniczne, bhp i przeciwpożarowe wynikające z przepisów prawa, a także w miarę możliwości powinien być to obiekt, który nie generuje nadmiernych kosztów eksploatacji oraz konieczności częstych napraw.
7. W miarę możliwości zaleca się, aby CAL zlokalizowany był w obiekcie posiadającym albo bezpośredni dostęp do przestrzeni otwartych (zieleni), na terenie których można prowadzić zajęcia plenerowe, albo aby był usytuowany w niewielkiej odległości od nich.

Zaleca się także, aby lokal CAL posiadał minimum około 100 m², w tym posiadał minimum dwa pomieszczenia do prowadzenia dwóch różnych spotkań jednocześnie. Rekomenduje się, aby CAL dysponował minimum obiektem posiadającym zasoby takie jak:

- Jedna duża sala, wielofunkcyjna do spotkań w dużym gronie, w sali możliwość spotkań konsultacyjnych, zajęcia ruchowe, zajęcia plastyczne, spotkania chóru i tym podobne.
- Jedna mała sala lub ściana mobilna do wydzielenia przestrzeni z dużej sali, w sali głównie spotkania w mniejszym gronie, możliwość spotkania małych grup dyskusyjnych, spotkania z psychologiem, porady, zajęcia plastyczne dla dzieci i tym podobne.
- Możliwość wydzielenia strefy biurowej (na przykład w dużej sali).
- Toaleta ogólna lub dwie toalety, w tym jedna dostosowana do osób z niepełnosprawnością.
- Aneks kuchenny wyposażony w zlewozmywak, półkę na naczynia, czajnik, ekspres do kawy, mikrofalówkę.

9. Sieć CAL

Sieć CAL to rozwiązanie rekomendowane w miastach, w których funkcjonują minimum dwa lub trzy CALe. Sieć może mieć formułę nieformalnej lub formalnej organizacji, która zrzesza, animuje i wspiera funkcjonowanie CAL, a także innych podmiotów zajmujących się pracą ze społecznością lokalną.

Sieciowanie może się odbywać równolegle na trzech różnych poziomach:

1. Powoływana i zarządzana oddolnie przez CAL.
2. Powoływana i animowana przez urząd miejski i wyznaczoną do tego komórkę.
3. Powoływana i zarządzana wspólnie w ramach współpracy urzędu i przedstawicieli oraz przedstawicieli CAL.

Ponieważ Sieć może powstać na różnych poziomach, jej struktura może mieć bardziej lub mniej formalny charakter. Rekomenduje się jednak, aby członkowie Sieci wypracowali koncepcję zarządzania Siecią obejmującą między innymi częstotliwość spotkań na przykład nie rzadziej niż raz na kwartał, wybrali lidera Sieci, odpowiadającego za reprezentowanie całej Sieci, jej stanowisk, opinii przed jednostkami gminnymi i lokalną społecznością, a także określenie dogodnych kanałów komunikacji wewnątrz Sieci na przykład przez stronę internetową, profil w mediach społecznościowych, listę mailingową i tym podobne. Wybór lidera Sieci powinien mieć charakter demokratyczny. Sieć powinna także przewidywać możliwość zmiany lidera lub określać kadencyjność.

Głównym celem działalności Sieci jest wymiana doświadczeń, koordynacja zadań realizowanych wspólnie przez CAL, jednostki gminy i partnerów społecznych na rzecz społeczności lokalnych. Sieć może w swojej działalności koncentrować się między innymi na:

- tworzeniu i rozwijaniu dobrych praktyk pracy ze społecznością lokalną,
- rozwiązywać bieżące problemy i zagadnienia dotyczące działania CAL w mieście,
- sprzyjać rozwijaniu współpracy pomiędzy operatorami CAL oraz partnerami pracującymi ze społecznością lokalną,
- popularyzacji Modelu wśród przedstawicieli i przedstawicielek sektora organizacji pozarządowych,
- wzmacniać procesy konsultacji programów i narzędzi miejskich skierowanych do społeczności lokalnej,
- wspierać współpracę z jednostkami miejskimi realizującymi zadania na rzecz społeczności lokalnych.

Udział w Sieci nie musi być obligatoryjny, tak jak i jej funkcjonowanie. Warto jednak pamiętać o tym, że sieciowanie CAL może sprzyjać wzmacnianiu ich potencjału oraz wspieraniu potencjału społeczności lokalnych.

10. Podsumowanie

Centra Aktywności Lokalnej to instytucje sprzyjające włączaniu i wzmacnianiu społeczności lokalnych. Dostarczają, tworzą i współtworzą usługi społeczne, które oparte są o dobrowolność, oddolność, partnerstwo i zaangażowanie. Inicjowanie tworzenia CAL na terenach miejskich, może sprzyjać poprawie funkcjonowania lokalnych społeczności, ich wzmacnianiu, a zatem znacząco przyczyniać się do poprawy jakości ich życia.

Jakie zatem kroki należy mieć na uwadze powołując CAL?

Będąc organizacją pozarządową

1. Warto, aby organizacja, była organizacją zakorzenioną lokalnie, posiadała sieć kontaktów na danym terenie, zaufanie społeczności, doświadczenie we współpracy w ramach działań na rzecz lokalnej społeczności. Jeśli organizacja nie posiada lokalnego zakorzenienia, potrzebny będzie czas na wejście w społeczność i zapoznanie się z nią, nawiązanie kontaktów i realizację pierwszych wspólnych przedsięwzięć. Ułatwi to późniejszą działalność CAL.
2. Przed zainicjowaniem działalności CAL, warto mieć dobrze przeprowadzoną analizę potrzeb lokalnych, znać strukturę ludności, rozpoznać potencjalnych partnerów lokalnych i wstępnie określić koncepcję programu działań CAL. Należy spróbować uzyskać odpowiedzi na pytania takie jak: **czym ma się zajmować CAL** (jakie ma prowadzić działania), **kto ma prowadzić jego działania** (doświadczenie i kadry organizacji, zdolność do realizacji zadań ze środków publicznych), **dla kogo prowadzić działania** (jaki jest charakter społeczności lokalnej, jakie ma potrzeby), **z kim**

prowadzić działania (partnerzy współpracy), **jak można sfinansować jego działalność, gdzie ma znajdować się lokal CAL**, jak zapewnić stabilność funkcjonowania.

3. Należy nawiązać współpracę z gminą, w celu pozyskania lokalu na działalność CAL oraz dofinansowania na jego funkcjonowanie.
4. Warto przygotować wstępną koncepcję działań CAL, która pozwoli na prowadzenie regularnych działań na początku funkcjonowania. Działania CAL należy poddawać okresowej aktualizacji i uzupełnieniu o potrzeby i pomysły wpływające od mieszkanki i mieszkańców i partnerów lokalnych.
5. Należy zadbać o odpowiednią promocję działań, tak aby mieszkańcy i mieszkanki osiedla i partnerzy na bieżąco mogli sprawdzać program działań CAL, korzystać z jego oferty i ją współtworzyć.
6. Należy zadbać o utrzymywanie i nawiązywanie nowych kontaktów, tworzenie partnerstw i porozumień, gromadzenie propozycji i pomysłów działań, animowanie i angażowanie mieszkanki i mieszkańców we współtworzenie oferty CAL.
7. Należy szukać nowych pomysłów na działania CAL, ale także na zapewnienie stałości finansowania CAL. Zadbać o montaż finansowy i stabilność zatrudnienia kadry.
8. Należy dzielić się pomysłami, inspirować i wymieniać doświadczeniami z innymi CALami. Nie tylko na poziomie lokalnym, ale także z innymi CAL funkcjonującymi poza miastem.

Będąc jednostką samorządu terytorialnego

1. Należy zadbać o odpowiednią strukturę w urzędzie – stanowisko lub komórka organizacyjna, która podejmie się pilotażu CAL, tworzeniu lokalnego modelu funkcjonowania CAL, a także współpracy w zakresie planowania kolejnych.
2. Należy zaplanować odpowiedni budżet, nie tylko na utrzymanie lokalu, lecz także dofinansowanie działań, a także zakup odpowiedniego wyposażenia. A w przyszłości na powoływanie kolejnych CALi.
3. Należy pamiętać, że organizacja pozarządowa, która będzie operatorem CALu musi być organizacją lokalną, najlepiej z doświadczeniem w realizacji zadań publicznych na terenie danego osiedla lub dzielnicy.
4. Lokal, w którym prowadzone mają być działania CAL powinien być odpowiednio przygotowany. Ważne, aby był to lokal łatwo dostępny, w centrum osiedla lub dzielnicy i dostosowany do osób z niepełnosprawnością.
5. Przed powołaniem CAL konieczna jest diagnoza potrzeb lokalnej społeczności oraz wypracowanie wstępnej oferty działań, rozpoznanie potencjalnych partnerów lokalnych oraz zasobów otoczenia. W tym celu można wykorzystać diagnozy zlecone odrębnymi zadaniami lokalnej organizacji pozarządowej lub badania prowadzone na potrzeby utworzenia innych jednostek, na przykład CUS.
6. CAL powinien prowadzić regularne działania, w zróżnicowanych godzinach, obejmując także weekendy. Stałe działania CAL pozwolą przyzwyczaić mieszkanki i mieszkańców do jego oferty oraz przyczynią się do wypracowania zwyczaju odwiedzania CAL.

7. CAL powinien poddawać się okresowej ewaluacji, służącej poprawie i udoskonalaniu oferty, stosowanych metod pracy, współpracy z partnerami, rozbudowie oferty i jej modyfikacji.
8. Koniecznym jest dbanie o dobre relacje z otoczeniem społecznym oraz odpowiednie informowanie o realizowanych działaniach CAL, oparte o szeroki zestaw kanałów komunikacji.

Bez względu na to kto powołuje CAL i jest jego organizatorem, wartym rozważenia jest powołanie Sieci CAL i promowanie tworzenia nowych CAL w kolejnych osiedlach lub dzielnicach miasta. Sieć CAL powinna służyć wymianie doświadczeń i informacji na poziomie lokalnym.

Więcej informacji o Modelu Miejskim CAL można znaleźć na stronie ZIT Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego: <https://zitwrof.pl>

